

VEILEDNING TIL

VALGFAGET TRAFIKK

2019

TRYGG TRAFIKK

INNHOLD

Hva er trafikk?	3	Oppgave 2		Praktisk vurdering av oppgave 3	23
▶ Definisjon på kompetanse i læreplanen	3	Det riktige valget	11	Vurderingsskjema til oppgave 3	24
▶ Definisjon på kompetanse i trafikk	3	Vurderingsskjema til oppgave 2	14	Oppgave 4	26
Hvordan jobbe tverrfaglig med Valgfaget trafikk?	4	Oppgave 3	17	Etiske dilemmaer og valg	
Tverrfaglig oppgave		Risiko og sikkerhet		Oppgave 5	29
Ungdom og livsmestring	5	▶ A: Fart, reaksjonsevne, bremselengde og stopplengde	18	Læringsstrategier	
Oppgave 1		▶ B: Bevegelsesenergi	19	Vurderingskrysset	33
Bruk 2 sekunder mer!	6	▶ C: Vær- og føreforhold	19		
Vurderingsskjema til oppgave 1	8	▶ D: Demonstrasjon i mørket	20		
		▶ E: Valgfagsgruppens sykkelopplæring for barnetrinnet	21		
		▶ F: Sikkerhet og risiko – trafikk og naturfag	22		

HVA ER TRAFIKK?

Trafikk er all ferdsel og opphold på vei eller på steder hvor det er alminnelig adgang, hvor hensikten er å forflytte seg fra et punkt til et annet. Med vei mener vi gate, plass, parkeringsplass eller andre steder hvor mange oppholder seg eller forflytter seg.

I forbindelse med trafikkopplæring definerer vi trafikk som gående, syklende og motorkjøretøy.

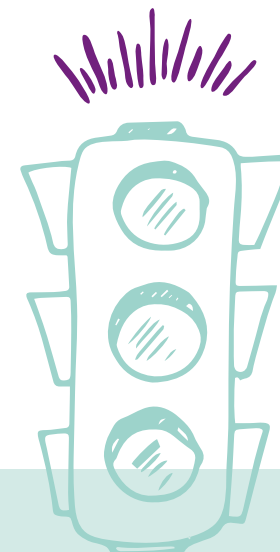
I trafikken er det nødvendig å lære seg og forstå samhandlingsprinsippet. Dette innebærer at trafikantene må kunne kommunisere med hverandre, ta ansvar og vise hensyn og ikke utsette seg selv eller andre for unødvendig risiko eller fare.

Definisjon på kompetanse i læreplanen:

Kompetanse er å tilegne seg og anvende kunnskaper og ferdigheter til å mestre utfordringer og løse oppgaver i kjente og ukjente sammenhenger og situasjoner. Kompetanse innebærer forståelse og evne til refleksjon og kritisk tenkning.

Definisjon på kompetanse i trafikk:

*Overordnet mål for opplæringen i trafikk:
«Menneskeverdet er ukrenkelig. Elevene må ha trafikkfaglige kunnskaper, ferdigheter, holdninger og vaner som innebærer at man ikke utsetter seg selv eller andre for fare. Dette innebærer at man som trafikant til enhver tid skal ta etiske og sosiale hensyn og vurderinger, være varsomme, og følge gjeldende lover og regler i trafikken.»*

HVORDAN JOBBE TVERRFAGLIG MED VALGFAGET TRAFIKK?

Trafikkopplæring dreier seg om å lære en rekke ferdigheter og perspektiver fra ulike fag. Disse bør så langt det er mulig arbeides med i sammenheng for å skape en helhet i undervisningen. På denne måten kan det bedre legges til rette for elevenes forståelse, progresjon og dybdelæring.

Å jobbe med trafikkopplæring gjennom tverrfaglige temaer er derfor en fin måte å jobbe med ulike kompetansemål, ferdigheter og faglige sammenhenger på i læreplanen. I større tverrfaglige prosjekter får man gjerne mer tid til å jobbe både teoretisk og praktisk over lengre tid, noe som gir elevene anledning til å prøve ut, erfare og reflektere over det de lærer. De tre tverrfaglige temaene *demokrati og medborgerskap*, *bærekraftig utvikling* og *folkehelse og livsmestring* skal være gjennomgående temaer gjennom hele grunnopplæringen. Det er viktig at man også relaterer opplæringen til viktige perspektiver innenfor disse temaene der det er relevant.

Tverrfaglig oppgave:**UNGDOM OG LIVSMESTRING**

Trafikk og KRLE

- ▶ **Hva:** «UNGDOM OG LIVSMESTRING» – et tverrfaglig arbeid. PRODUKT: et drama eller et scenario med et ungdomspanel, et publikum og et ordstyrerpar.
- ▶ **Hvorfor:** Bevissthet rundt trafikk og rus
- ▶ **Hvordan:** Ulike kompetansemål fra utvalgte fag er utgangspunkt for undervisningen. Det lages problemstillinger som elevgruppene jobber med på tvers av fag. Flere lærere er hensiktsmessig der flere fag inngår, og det er viktig å tilrettelegge timeplanen på trinnet eller for klassen der det er nødvendig i opplæringsperioden.

Eksempler på tverrfaglige problemstillinger:

- 1 Hvilke etiske, sosiale og økonomiske konsekvenser kan ungdom som ruser seg og samtidig ferdes i trafikken, stå overfor?
- 2 Diskuter om og eventuelt hvilke sammenhenger det er mellom ungdomstid, identitet, rus og psykisk helse.
- 3 Argumenter for og imot promillegrensen i Norge sammenlignet med utvalgte andre land.

Planen på de neste sidene er et eksempel på et valgt tverrfaglig tema, med utvalgte fag og kompetansemål som arbeides med i sammenheng. Det utarbeidet forslag til kjennetegn på som elevene kan styre etter når de jobber med temaet. Forslag til høy måloppnåelse er det elevene arbeider mot å oppnå.

Gruppearbeid er et førende prinsipp i tverrfaglig arbeid. I tillegg er det forslag til ulike metoder som kan egne seg underveis i arbeidet med temaet enten som små korte læringsaktiviteter eller lengre metodiske opplegg. Hensikten med skjemaet er at elevene er med å utvikle dette og bruker det underveis i opplæringsperioden. Lærer og elev kan derfor markere de ulike kjennetegnene og elevens måloppnåelse underveis i veiledningsarbeidet og slik markere hva eleven mestrer, og hva som må jobbes mere med.

Grunnlaget for holdninger til sikkerhet dannes tidlig, og opplæring er et viktig virkemiddel for å redusere ulykkesrisikoen.

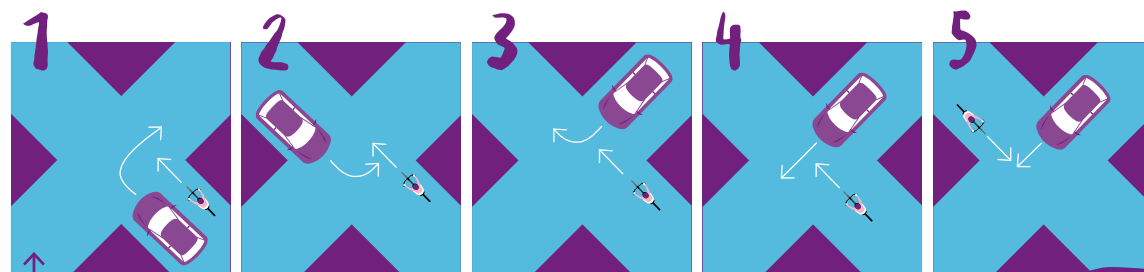
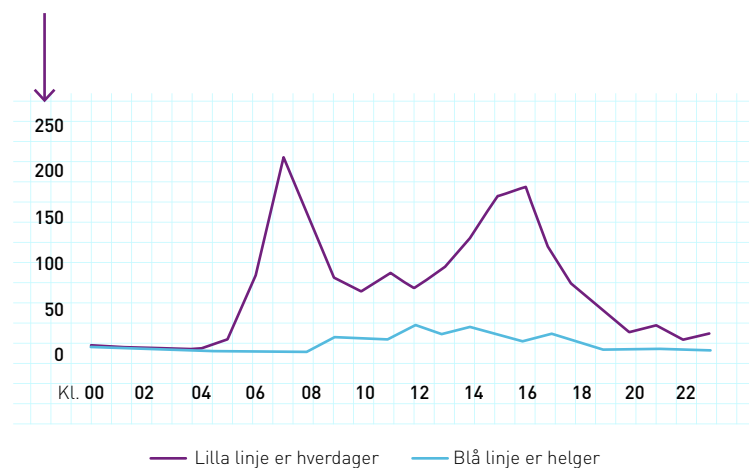
Oppgave 1: BRUK 2 SEKUNDER MER!

«Bruk 2 sekunder mer» tar sikte på å hindre ulykker ved å oppmuntre både syklister og bilister til å orientere seg bedre før de kjører gjennom et kryss.

Mange sykkelulykker skjer om morgenen når elever sykler til skolen, og om ettermiddagen når de sykler hjem. De fleste sykkelulykker skjer om morgenen, når de voksne er i bilen på vei til arbeid, eller om ettermiddagen når de er på vei hjem fra arbeid.

Statistikken viser når på dagen det skjer flest ulykker.

Tabell 2
De vanligste ulykkene som skjer i kryss

Ved å bruke noe mer tid til oppmerksomhet i veikryss kan mange ulykker unngås. 2 av 3 alvorlige sykkelulykker skjer i kryss. Ulykker skjer vanligvis når en bil skal svinge og sjåføren overser en syklist som skal rett fram.

Ta et øyeblikk for å orientere deg i krysset for å unngå en ulykke.

RÅD!

FOR SYKLISTER

- ▶ Bruk 2 sekunder mer på å skaffe deg oversikt ved et veikryss.
- ▶ Vær oppmerksom på at du kan havne i blindsonen til sjåføren.
- ▶ Sørg for at du virkelig blir sett av andre trafikanter.

FOR SJÅFØRER

- ▶ Bruk 2 sekunder mer på å skaffe deg oversikt ved et veikryss.
- ▶ Vær oppmerksom på syklister når du skal svinge til høyre eller venstre.
- ▶ Sakk ned på farten.
- ▶ Sjekk alltid speil og blindsonen.

Oppgave 1 forts.:

BRUK 2 SEKUNDER MER!

Spørsmål til diskusjon

- 1 -

Når på dagen skjer det flest sykkelulykker?

- 2 -

Når er det størst sannsynlighet for å havne i en sykkelulykke?

- 3 -

Diskuter resultatene dere leser ut av tabell 1.

- 4 -

Hva mener vi med blindsonen? Tegn og forklar.

- 5 -

Diskuter hvordan 2 sekunder kan bedre ulykkesstatistikken på sykkelulykker i veikryss.

- 6 -

Se tabell 2. Diskuter hvorfor dette er typiske situasjoner for sykkelulykker i veikryss.

VURDERINGSSKJEMA TIL TEMAET UNGDOM OG LIVSMESTRING

FAG OG RELEVANS	LÆRINGSAKTIVITETER	KOMPETANSEMÅL	KJENNETEGN	HØY MÅLOPPNÅELSE
VALGFAGET TRAFIKK Rusmidler Gruppe-tilhørighet Ansvar, plikt og etikk	GRUPPEARBEID ER ET FØRENDE PRINSIPP FOR TVERRFAGLIG ARBEID! Eksemplene under kan brukes som læringsaktiviteter. Les mer på Trygg Trafikks nettsider. Kims lek Debattpanel Rollespill i forbindelse med førstemann på skadestedet Aktivitetsløype med promillebriller Verdivalgsøvelser	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Diskutere hvordan oppmerksomhet og rusmidler kan påvirke sanser og reaksjonsevne i trafikken 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kan beregne reaksjonslengde og reaksjonstid ▶ Kan forklare kjøreprosessen som sanser, oppfatte, avgjøre og handle ▶ Kjenne til promillegrensen og hvorfor den eksisterer ▶ Kjenne til de vanligste rusmidlene ▶ Gjøre rede for tre av de vanligste årsakene til distraksjon i trafikken ▶ Samtale om ulike risikofaktorer 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kan forklare og vise hva reaksjonsevne er ▶ Kan føre en dialog om sammenhengen mellom rus og reaksjon ▶ Kjenne til ulike rusmidler og hvordan de påvirker kroppen ▶ Kjenne til hva som kan distrahere i trafikken ▶ Viser evne til å forutse risiko
		<ul style="list-style-type: none"> ▶ Demonstrere hvilke plikter og hvilket ansvar de har ved en trafikkulykke, og utføre livreddende førstehjelp gjennom praktiske øvelser 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kunne vise og forklare hvordan man sikrer frie luftveier og legger i sideleie ▶ Gjøre rede for og vise hvordan man sikrer seg selv med refleksest, markere skadestedet og får overblikk over skadestedet ved en bilulykke 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kunne reglene og atferd som gjelder «førstemann på skadested» ▶ Kunne redegjøre for og utføre livreddende førstehjelp

FAG OG RELEVANS	LÆRINGSAKTIVITETER	KOMPETANSEMÅL	KJENNETEGN	HØY MÅLOPPNÅELSE
SAMFUNNS- FAG (REGIFAG) Ungdoms- tid og seksualitet Rus	Eksemplene under kan brukes som læringsaktiviteter. Les mer på Trygg Trafikks nettsider. Rollespill Debatt Verdivalgøvelser Casestudy	<ul style="list-style-type: none"> ▶ <i>Analysere kjønnsroller i skildringer av seksualitet og forklare forskjellen på ønsket seksuell kontakt og seksuelle overgrep</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vet hva begrepet kjønnsroller betyr ▶ Kan forklare hva seksuell kontakt er og hva et seksuelt overgrep er ▶ Kan redegjøre for hva en skildring av seksualitet er 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kan forklare hva kjønnsroller betyr og redegjøre for forskjellen mellom ønsket og uønsket seksualitet. ▶ Kan forklare forskjellen på samtykke, nølende og manglende samtykke ▶ Redegjøre for hva som ligger i et seksuelt overgrep og hva som skiller det fra ønsket seksuell kontakt
		<ul style="list-style-type: none"> ▶ <i>Beskrive utvikling og konsekvenser av tobakks- og rusmiddelbruk i Norge og diskutere holdninger til rusmidler.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vet hva strafferammen for kjøring i ruspåvirket tilstand er ▶ Gjøre rede for årsakene til at noen velger å kjøre i rus? ▶ Kan gi eksempler på gruppepress ▶ Gjøre rede for konsekvensene ved å forårsake en trafikkulykke i ruspåvirket tilstand ▶ Kunne vise til gode tiltak som forhindrer ruskjøring ▶ Kunne vite hvordan man ser om en fører er (be)ruset ▶ Vise til statistikk om det forskjell på menn og kvinner ved kjøring i ruspåvirket tilstand 	
			<ul style="list-style-type: none"> ▶ Skal kunne gjøre rede for egne holdninger for bruk av rusmidler i trafikken ▶ Kjenne til holdningskampanje mot nikotin ▶ Beregne personlige økonomiske konsekvenser av tobakk og rusmiddelbruk, samt diskutere samfunnsøkonomiske konsekvenser ▶ Kan diskutere hvilke ulike helsemessige konsekvenser rusmidler kan gi 	

FAG OG RELEVANS	LÆRINGSAKTIVITETER	KOMPETANSEMÅL	KJENNETEGN	HØY MÅLOPPNÅELSE
KRLE Etikk, Ansvar Kultur Menneske- syn	Eksempelene under kan brukes som læringsaktiviteter. Les mer på Trygg Trafikks nettsider. Verdivalgøvelser Etske caseoppgaver Lage kampanjer	<ul style="list-style-type: none"> ▶ <i>Gjøre rede for begrepene etikk og moral og bruke etisk analyse med utgangspunkt i grunnleggende etiske tenkemåter</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Forklare begrepene etikk og moral ▶ Kunne diskutere etiske problemstillinger ▶ Forklare hva etisk analyse er 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Skal kunne kjenne til, reflektere og diskutere ulike etiske tankemåter og vise eksempel på etisk analyse
		<ul style="list-style-type: none"> ▶ <i>Reflektere over etiske spørsmål knyttet til mellommenneskelige relasjoner, familie og venner, samliv, heterofili og homofili, ungdomskultur og kroppskultur</i> 		
MATEMATIKK Personlig økonomi Økonomiske konsekvenser og ansvar	Prosjektarbeid «Sette bo» Debatt om norsk økonomi kontra andre land Lage en kampanje for å få ungdom til å spare	<ul style="list-style-type: none"> ▶ <i>Gjøre beregninger om forbruk, bruk av kredittkort, inntekt, lån og sparing, sette opp budsjett og regnskap ved å bruke regneark og gjøre rede for beregninger og presentere resultatene</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kan se fordeler og ulemper ved bruk av kredittkort ▶ Kan forklare hvorfor det er pålagt forsikring for bileiere ▶ Kan diskutere ungdommens pengebruk 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kan sette opp et realistisk hverdagsbudsjett ▶ Kan forklare bonussystemet rundt bilforsikring ▶ Kan forklare utviklingen i norsk økonomi de siste årene ▶ Kan sette opp og bruke regneark
MUSIKK Identitet Kultur Fellesskap	Forestilling eller presentasjon Musikal Debattforum med koblingen til andre fags mål.	<ul style="list-style-type: none"> ▶ <i>Gjøre rede for hvordan musikk gjenspeiler trekk ved samfunnsutvikling og ungdomskultur og hvordan dette kan komme til uttrykk gjennom ulike former for rytmisk musikk, kunstmusikk og norsk, samisk og andre kulturers folkemusikk</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kan gjøre rede for hvordan musikk er viktig i ulike typer ungdomskultur ▶ Kan reflektere over positive og negative sider ved musikk som tilhørighet og identitets-skaper 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kan gjøre rede, diskutere og reflektere over musikk som ungdomskultur ▶ Kan lage og presentere musikk alene og sammen med andre som gjenspeiler ulike musikksjangre og ungdommers identitet

Oppgave 2: «DET RIKTIGE VALGET»

Et tverrfaglig undervisningsopplegg

Elevene diskuterer og reflekterer over trafikk og bruken av alkohol og rusmidler.

Oppgave 1 er et tekstarbeid, der elevene arbeider med en avisartikkel («Langt fra udødelig» – [se kobling](#)). Elevene analyserer artikkelens deler, temaet og setter seg inn i problemstillingen.

Oppgave 2 er å diskutere og reflektere over problemstillingen trafikk og bruken av alkohol og rusmidler.

Oppgave 3 er å skrive og fremføre eller dramatisere et leserinnlegg

I FORARBEIDET MED ARTIKKELEN ER NORSK ET REGIFAG

I forarbeidet med artikkelen bør elevene ha lært å analysere en avisartikkel og elementene i artikkelen (f.eks. overskrift, underposisjoner, faktaboks, teasers, etc.).

I det videre arbeidet med teksten utvikler læreren spørsmål til elevene. Disse spørsmålene skal hjelpe læreren til å se tegn på læring og utvikling om temaet hos elevene. Vis for eksempel e-klippet «[Bare en liten tur](#)», der Diana forteller om ulykken.

KRLE OG ETIKK

Før elevene skriver et leserbrev, må elevene være kjent med sjangeren. Leserbreve skal håndtere forholdet mellom unge, alkohol og trafikk.

Læreren kan inkludere eksempler på argumenter og holdninger fra elevenes debatt i oppgave 2. Her er det naturlig å inkludere relevante mål fra KRLE-faget som går på etisk tenkning og etisk analyse.

Variert arbeid: Det er veksling mellom individuell lesing, innsamling av informasjon, debatt, skriving og refleksjon. Den delen der elevene skal diskutere i debatt, kan reflektere ulike holdninger. Her er skjemaet «for eller imot/enig eller uenig», der elevene må ta stilling til forskjellige uttalelser. De må da argumentere og rettferdiggjøre sitt valg, som igjen kan brukes til videre debatt.

Tilpass opplæringen: Spørsmålene i analysearbeidet med avisartikkelen kan også være av ulik vanskegrad. Slik kan alle elever, uavhengig av faglig utgangspunkt delta og bidra til felles gjennomgang. Alle elevers holdninger og tanker passer inn i debatten i klassen, uansett hvilket refleksjonsnivå det er på.

Oppgave 2 forts.:**«DET RIKTIGE VALGET»****OPPGAVE A**

(Oppgaven inkluderer GRF-lesing)

Læreren introduserer temaet til elevene før de leser teksten «Du er langt fra u dødelig». Deretter diskuterer de i gruppen og svarer på spørsmålene:

- ▶ Hvordan er artikkelen bygget opp?
- ▶ Se faktaboks og tekst: Hvordan er Dianas erfaringer med ulykken?

(Samfunnsfag, musikk, KRLE)

Se videoen [«Bare en liten tur»](#), der Diana selv forteller om ulykken. Dette er utgangspunkt for oppgave 2, der fagene samfunnsfag, musikk og KRLE kan inngå.

OPPGAVE B

Elevene samler seg på gulvet. Læreren har markert en linje på gulvet som indikerer et skille. På tavla skriver læreren «enig» for å passe til den ene siden av linjen og «uenig» for å passe den andre halvdel.

Læreren kommer nå med noen uttalelser om ungdom, trafikk, alkohol og rus som elevene skal forholde seg til og ta et standpunkt til. De som er enige i utsagnet, plasserer seg på halvparten som er merket med «enig», og de som er uenig, plasserer seg på den andre halvdel. Uttalelsene elevene skal ta stilling til, kan for eksempel være:

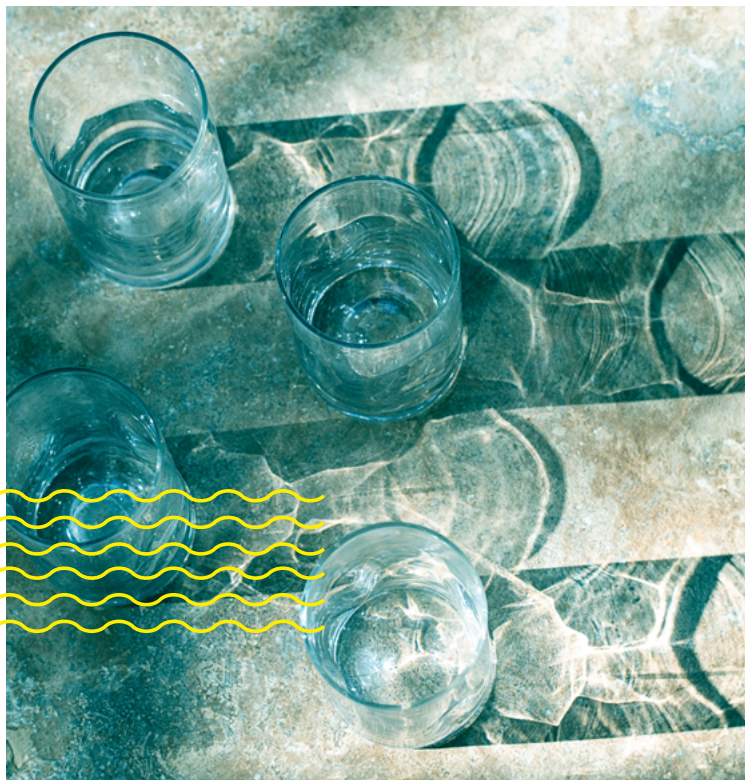
- ▶ Det er greit å sitte to på en sykkel eller moped når det er bare en liten tur.
- ▶ Det er greit å sykle eller kjøre selv om du har drukket litt alkohol.
- ▶ Det er greit å hindre at klassekameratene sykler eller kjører moped hvis du ser at de er påvirket.
- ▶ Det er ufarlig å sykle på fortauet selv om du har drukket litt alkohol.
- ▶ Det er farlig å sykle med noen bakpå hvis du har drukket litt og du ikke har hjelm.
- ▶ Det er greit å sykle med noen bakpå selv om du har drukket litt hvis du har hjelm.

Avhengig av graden av uenighet om de enkelte uttalelsene, kan læreren la elevene diskutere videre. Læreren oppgave kan også være å provosere individuelle holdninger eller å be dem om å klargjøre konsekvensene av holdningene. Det er viktig at læreren peker på om elevens holdninger på en eller annen måte er i strid med loven. Det er samtidig viktig at læreren ikke moraliserer over elevenes holdninger da dette kan hindre gode relasjoner mellom lærer og elev og det å tørre å mene noe. Gode holdninger bør man komme frem til gjennom diskusjon og erkjennelse.

En samlet oppsummering er viktig for å sjekke hva klassen sitter igjen med av forståelse og erfaringer. Hvilke regler gjelder for de ulike meningene elevene uttrykker, og hvorfor. En refleksjon i klassen om holdninger som har kommet frem, kan også være viktig uten at de knyttes til enkeltelever.

Oppgave 2 forts.:

«DET RIKTIGE VALGET»

OPPGAVE C

(Norsk)

Oppgaven til elevene er å skrive et leserbrev om ungdoms forhold til trafikk, alkohol og rus. Bruk eksempler på argumenter og holdninger fra forrige oppgave.

Elevene kan skrive, visualisere eller dramatisere et leserbrev, enten individuelt eller sammen i grupper eller med en medelev.

«DET RIKTIGE VALGET» – VURDERING OG EVALUERING

Læreren vurderer elevenes leserbrev basert på målene for arbeidet og gir tilbakemelding underveis – både individuelt og i gruppe.

Under øvelsen «for eller imot / enig eller uenig», evaluerer læreren elevens uttalelser og argumenter. Hvordan reflekterer eleven, hva er bra, og hva kan eleven tenke mer over, jobbe mer med?

Leserbrevet stiller spørsmål om elevene er i stand til å uttrykke bevissthet om trafikk og rus i denne sjangeren.

Kilde:

<https://arkiv.emu.dk/modul/det-rette-valg>

VURDERINGSSKJEMA TIL OPPGAVE 2

FAG	KOMPETANSEMÅL	KJENNETEGN	HØY MÅLOPPNÅELSE
VALGFAGET TRAFIKK	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Diskutere hvordan oppmerksomhet og rusmidler kan påvirke sanser og reaksjonsevne i trafikken ▶ Vise hvordan trafikksikkerhetsutstyr kan redusere skader, og hvorfor det er viktig å bruke utstyret riktig 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kan forklare hvordan medisiner, alkohol eller narkotiske stoffer kan påvirke våre sanser ▶ Kan gjøre rede for det mest brukte sikkerhetsutstyret fungerer og hvilke konsekvenser det kan få dersom man bruker det feil eller lar være å bruke det 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kan forklare hvordan medisiner og rusmidler påvirker våre sanser og reaksjonsevne i trafikken ▶ Kan redegjøre for hvor mange kjøreturer som tas i påvirket tilstand i Norge, og hvilke samfunnsøkonomiske konsekvenser dette har ▶ Kan gjøre rede for konsekvensene av manglende bruk av hjelm, belte eller refleks
NORSK (GRUNN-LEGGENDE FERDIG-HETER) LESING	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Samtale om form, innhold og formål i litteratur, teater og film og framføre tolkende opplesing og dramatisering ▶ Delta i diskusjoner med begrunnede meninger og saklig argumentasjon ▶ Lese og analysere et bredt utvalg tekster i ulike sjangere og medier på bokmål og nynorsk og formidle mulige tolkninger ▶ Gjengi innholdet og finne tema i et utvalg tekster på svensk og dansk 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kan snakke om trafikkfilmen, om hvordan den er bygget opp og hva som er hensikten med filmen ▶ Kan diskutere egne meninger om filmen ▶ Kan lese teksten om trafikkulykken og si noe om hva den vil uttrykke ▶ Kan lese og forstå den danske artikkelen 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kan diskutere og reflektere over filmens budskap, hensikt, oppbygning og hvilke filmatiske virkemidler som tas i bruk for å påvirke seere. ▶ Kan diskutere, begrunne og argumentere egne meninger i utveksling med andre ▶ Kan lese og analysere teksten om trafikkulykken og gjøre rede for sjangertrekk og egen tolkning av innholdet og hvordan budskapet er formidlet ▶ Kan lese og forstå den danske artikkelen og forstå den danske filmen. Kan uttrykke forståelse for budskapet

<p>KRLE</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Reflektere over filosofiske temaer knyttet til identitet og livstolkning, natur og kultur, liv og død, rett og galt ▶ Gjøre rede for begrepene etikk og moral og bruke etisk analyse med utgangspunkt i grunnleggende etiske tenkemåter 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kan tenke over budskapet i artikkelen og filmen om trafikkulykken og knytte det til ungdom, identitet og rus og si noe om dette ▶ Kan redegjøre for rett og galt knyttet til innholdet i teksten og filmen ▶ Kan redegjøre for begrepene etikk og moral og forskjellene mellom dem 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kan reflektere over temaet og knytte det til rett og galt. Kan diskutere ulike årsaker til at ungdom kan komme i slike situasjoner ▶ Kan reflektere over rus og ungdom knyttet til identitet ▶ Kan bruke etisk analyse på artikkelen og filmens budskap og redegjøre for hvilken etisk modell man kan lese ut fra handlingen
<p>NATURFAG</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Gjøre greie for hvordan trafiksikkerhetsutstyr hindrer og minsker skader ved uhell og ulykker 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kjenner til sentralt trafiksikkerhetsutstyr og hvordan dette brukes ▶ Kan demonstrere sikkerhetsutstyr 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kan gjøre rede for hvilket trafiksikkerhetsutstyr som er viktig for bil, sykkel, moped og andre trafikanter ▶ Kan demonstrere bruken av utstyret og vise hvordan riktig bruk kan hindre skader og uhell
<p>MUSIKK</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Uttrykke og formidle refleksjon om musikk som kunst- og kulturuttrykk og som underholdnings- og forbruksvare 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kan fortelle egne meninger om hvordan musikken passer til videoen om trafikkulykken ▶ Kan reflektere og diskutere hva musikken i filmen uttrykker 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kan reflektere over musikk brukt i film og peke på ulike stemninger musikk kan uttrykke ▶ Kan forklare og konkretisere hva som skjer

<p>LÆRINGS- STRATEGIER</p>	<p>Bruk for eksempel tankekart, tokollonnenotat og VØL-skjema</p>
<p>GRF- LESING OG SKRIVING OG MUNTlige FERDIG- HETER</p>	<p>Fokus på GRF gjennomgående for oppgaven gjennom lesing av artikkel, diskutere og skrive leserinnlegg</p>

Oppgave 3: RISIKO OG SIKKERHET

Et tverrfaglig undervisningsopplegg som dekker alle kompetansemålene fra Valgfaget trafikk i sammenheng med naturfag.

Elevene får ved forsøk, diskusjoner, samarbeid og erfaringer økt kompetanse om emnene risiko og sikkerhet.

Oppgave 1 øker forståelsen for hva begrepene fart, reaksjonsevne, bremselengde og stopplengde innebærer. Metodene er diskusjon, utregninger, forsøk og øvelse.

Oppgave 2 inneholder elementer av utregninger og økt bevissthet rundt løse gjenstander i bil. Ved bruk av spørreundersøkelser, videoer og gruppearbeid skal elevene forstå omfanget av begrepet bevegelsesenergi.

Oppgave 3 er gruppearbeid som utføres utendørs. Elevene skal sette seg inn i forskjellige trafikantroller og finne ut hvordan vær og føre påvirker de forskjellige gruppene.

Oppgave 4 er demonstrasjon i mørket.

Oppgave 5 er en oppgave der valgfagsgruppen påtar seg å drive opplæring på sykkel på barnetrinnet.

Oppgave 6 er en hjelmdemonstrasjon.

NATURFAG:

Oppgavene er i tråd med kompetansemål i naturfag etter 10. trinn.

VARIERT ARBEID:

Det er veksling mellom individuelt arbeid, lesing, hente informasjon fra internett og filmer, gruppearbeid, praktisk arbeid og forsøk. I tillegg egner emnet seg godt for verdivalgsøvelser hvor elevene må ta bevisste valg.

TILPASSET OPPLÆRING:

Elevene kan bli utfordret på høyere eller lavere nivå ut fra egne forutsetninger. Øvelsene kan gjøres uavhengig av kognitivt eller faglig nivå, og alle kan bidra i felles diskusjoner og refleksjoner.

Oppgave 3 forts.:

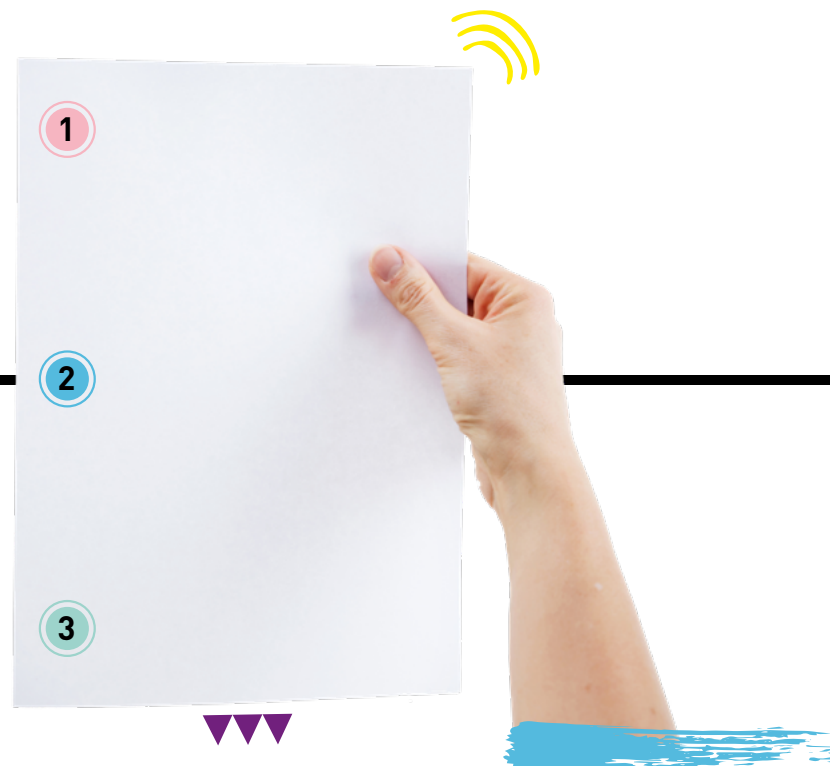
RISIKO OG SIKKERHET

FART, REAKSJONSTID, BREMSELENGDE OG STOPPLENGDE

OPPGAVE A

Begrepene fart, reaksjonstid og bremselengde henger sammen. Elevene viser utregninger og forståelse for hva begrepene innebærer, og deretter sammenligner de svarene med sidemannen og i plenum.

- ▶ Elevene diskuterer hvorfor fartsgrensene er satt slik de er. Dette kan bidra til kunnskapsdeling og diskusjon om fartsgrenser.
- ▶ La elevene finne egen reaksjonstid ved å eksperimentere ved bruk av et vanlig A4-ark. Vi tar utgangspunkt i at reaksjonstiden varierer mellom 1–3 sekunder. Læreren demonstrerer først ved å slippe et ark og ber en elev om å ta imot dette mellom tommelen og pekefingeren eller med to fingre. Her er det viktig at læreren til å begynne med gir eleven 1 sekunds reaksjonstid ved å slippe arket fra der hvor det står nummer 1 (se bilde). Klarte eleven å ta imot arket på første forsøk? Dette kan sammenlignes med hvor mange forsøk de får ute i trafikken. Deretter fortsetter eksperimentet ved å gi eleven 2 til 3 sekunders reaksjonstid. Her vil de fleste elevene klare å ta imot arket. I forlengelsen av dette bør det tas opp hva som påvirker reaksjonsevnen. Eksperimenter ved å la elevene kjenne hvordan det vil være å gjøre to ting samtidig, for eksempel å taste på telefonen og ta imot arket. Dette kan modellere hvor vanskelig det er å koble ulike ting og samtidig beholde reaksjonsevnen.

- ▶ Videre kan elevene få i oppgave å finne ut hvordan de kan forbedre egen reaksjonstid. Hensikten er å vise viktigheten av å øve på å være oppmerksom, tilegne seg kunnskap, og avpasse farten i trafikale situasjoner. Det handler om å innøve gode vaner/rutiner. Med utgangspunkt i reaksjonstiden kan vi beregne vår egen reaksjonslengde. Læreren kan gi elevene hjemmelektse å skrive en individuell rapport der de eksperimenterer med dette.
- ▶ En oppgave er å sammenligne hva som er forskjellen mellom bremselengde på sommer, vinter og glattføre og vise utregninger på dette. Videre kan elevene finne ut hva stopplengden innebærer, og hvordan de kom frem til den. Det er viktig at elevene forstår sammenhengen mellom begrepene og vite hvordan forskjellige veiforhold påvirker stopplengden.

Oppgave 3 forts.:

RISIKO OG SIKKERHET

BEVEGELSESENERGI

OPPGAVE B

Løse gjenstander i bil er forbundet med stor risiko. I eventuelle kollisjoner vil i utgangspunktet lette gjenstander i høy fart veie mange ganger sin egen vekt og kan gjøre stor skade. Med løse gjenstander mener vi alt av brusflasker, iPad, telefoner, PC og nøkler som normalt ligger slengt i bilen. Elevene bør bli bevisste på at alle slike gjenstander i bil må sikres.

- ▶ Elevene kan ved bruk av formler vise utregninger om bevegelsesenergi.
- ▶ Elevene kan finne informasjon eller videoer om løse gjenstander i bil på internett.¹
- ▶ Elevene kan i grupper lage hver sin plakat med bilder/tegninger om sikring av løse gjenstander med innhold om tips til hvordan folk kan sikre lasten, og hvorfor det er viktig. Hensikten er at elevene bruker god tid til utforming og fargelegging av plakatene, som også er en viktig del av læringen. Plakater kan for eksempel henges opp i korridorene eller på andre steder, hvor skolen tillater det.

¹<https://www.vegvesen.no/trafikkinformasjon/trafikksikkerhet/sikring-av-last>

<https://www.tryggtrafikk.no/bilbelte-og-sikring/slik-sikrer-du-bagasje-bil/>

Video fra Norsk luftambulansse:
<https://www.youtube.com/watch?v=HfKf344NDe0>

VÆR- OG FØREFORHOLD

OPPGAVE C

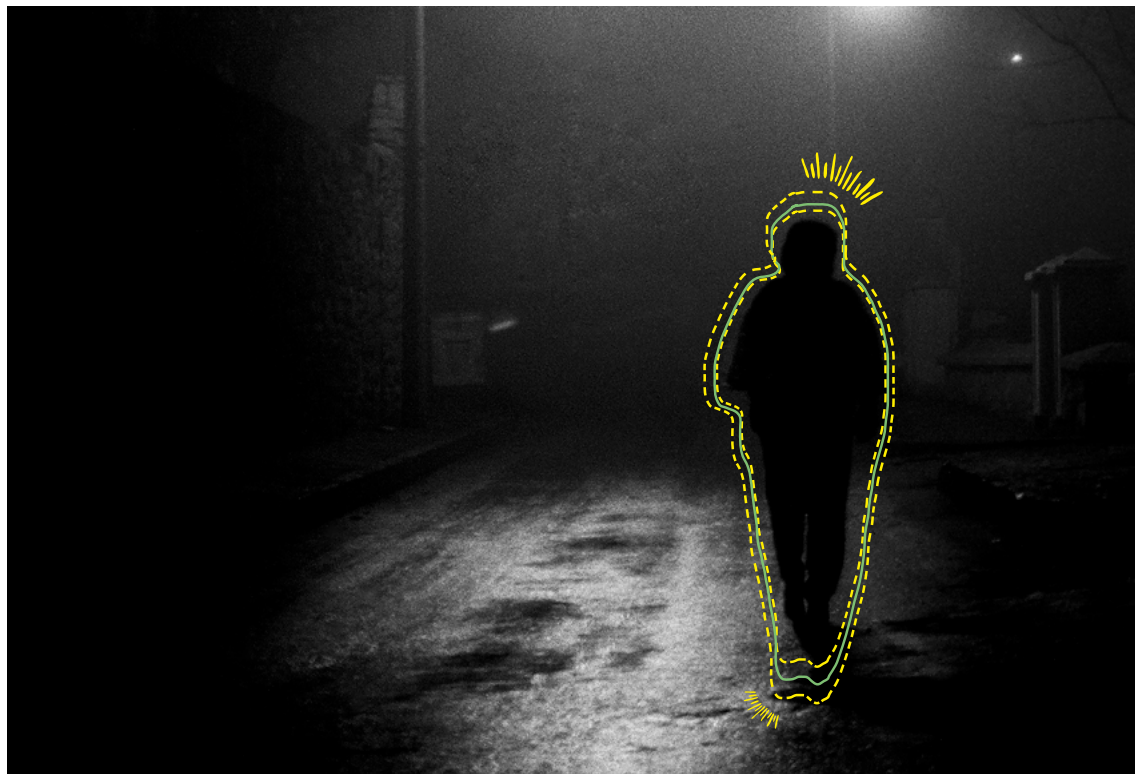
Gruppearbeid:

- ▶ Elevene finner et område i nærheten av skolen som de observerer for å vurdere risiko på området ved forskjellige vær- og føreforhold. Målet er at elevene setter seg inn i ulike trafikantroller som syklist, fotgjenger, mopedist eller bilist og reflektere rundt hva som kan være sannsynlige farer i vær og føreforhold som sterk sol, regn, tåke eller snø og sludd.
- ▶ Elevgruppene finner ut av hvilke sikkerhetstiltak som kan iverksettes for å redusere risikoen på området for at fremtidige trafikkulykker kan unngås.
- ▶ Elevene presenterer sine resultater.

Oppgave 3 forts.:**RISIKO OG SIKKERHET****DEMONSTRASJON I MØRKET****OPPGAVE D**

Inne på Trygg Trafikks hjemmeside <https://www.tryggtrafikk.no/wp-content/uploads/2018/10/Refleksdemonstrasjon.pdf> finner vi en beskrivelse av hvordan en demonstrasjon i mørket kan gjennomføres. Hvis det ikke er mulig for skolen å gjennomføre dette utendørs, kan selve refleksdemonstrasjonen alternativt gjøres i en mørk korridor, gymsal, eller et klasserom. Dersom demonstrasjonen organiseres ute kan man øve på situasjon med bil ved nødstop. Hvilket lys vi skal bruke ved parkering i mørket når vi skal sette av passasjerer og ønsker å bli sett av andre trafikanter?

Oppgave 3 forts.:

RISIKO OG SIKKERHET

VALGFAGSGRUPPENS SYKKELOPPLÆRING
FOR BARNETRINNET

OPPGAVE E

Sykkelopplæring kan være et eksempel på trafikksikkerhetstiltak lokalt. Elevene får i oppgave å lage et undervisningsopplegg for fjerde trinn på en barneskole i nærheten. Det kan bestå av en teoribolk, en sykkelteknisk del og en ferdighetsløype på sykkel. Elevene blir delt i tre grupper med hvert sitt ansvarsområde. Det er elevene som må planlegge, forberede og gjennomføre opplegget, mens lærere følger opp tett med veiledning. Tydelige kriterier for hvordan elevgruppen legger opp undervisningen er viktig, men i dette prosjektet får ikke elevene utdelt disse i første omgang. De skal selv gjøre vurderinger for hva som er viktigst i sin del av denne fagdagen for barnetrinnet. Kriteriene kan deretter lages ut ifra kompetansemålet fra læreplanen i trafikk: «demonstrere at et kjøretøy er i forsvarlig og forskriftsmessig stand og utføre sikkerhetskontroll og vedlikehold»

1 Teoribolken kan innebære at elevene lærer fjerde trinnselevne om refleks og bruk av hjelm. Her kan elevene vise video om hvor viktig dette er: <https://www.tryggtrafikk.no/skole/4-7-trinn/sykkelopplaering/pa-budt-utstyr-og-sykkelhjelm/>

I forlengelsen av teoridelen kan de lære om trafikkskilt og hvilke regler som gjelder når man sykler. Et eksempel er å ikke sykle over gangfeltet men gå av sykkelen og trille den.

2 En sykkelteknisk del kan gjennomføres på et egnet sted på skoleområdet. Her kan valgfagseleven for eksempel lære bort hvordan bremseveiere skal strammes, hvordan man justerer gir, smører kjedet og setter på plass kjeder som hopper av.

3 En ferdighetsløype lages i skolegården hvor det er satt opp forskjellige poster, for eksempel en vippeplanke, balansepost, slatåmkjøring og et fotgjengerfelt som skal krysses. Her bør minst to elever fra valgfagsgruppen stå ved hver post som kan hjelpe og veilede elevene som skal gjennom sykkelløypen. To av elevene kan få i oppgave å sjekke hva fjerdeklassingene har lært i løpet av dagen. Opplegget kan avsluttes med at fjerdeklassingene får utdelt sitt bevis på at de har gjennomført sykkelopplæringen. I forkant av dagen bør lærer og elever sammen gå gjennom opplegget. Eleven har da anledning til å forklare og begrunne valgene som er gjort. Hvilken teori er det lagt opp til, og hvorfor ble disse valgene gjort? Lærer observerer og kan på denne måten gi tilbakemelding underveis til den enkelte elev.

PS:
Det er viktig at læreren ikke «overtar» undervisningen til elevene.

La dem beholde styringen!

Oppgave 3 forts.:

RISIKO OG SIKKERHET

SIKKERHET OG RISIKO – TRAFIKK OG NATURFAG

OPPGAVE F
VANMELONTESTEN

Elevene arbeider med bruk av sykkelhjelm. Hva skjer om man ikke bruker hjelmen? Bruk to vannmeloner for å demonstrere. Stå et par meter over bakken (eller i vinduet i annen etasje) og slipp en vannmelon ned. La alle elevene få se nøye på den ødelagte melonen, og la dem få god tid til å tenke gjennom hvordan et slikt fall hadde påvirket hodet vårt. Vil en hjelm gjøre dette «fallet» annerledes? Er det stor forskjell? Gjør forsøket igjen, men denne gangen festes en alminnelig sykkelhjelm på melonen. Hvordan ble resultatet? La elevene enten skrive en individuell rapport fra dette forsøket, eller la dem forklare hvorfor hjelm er viktig.

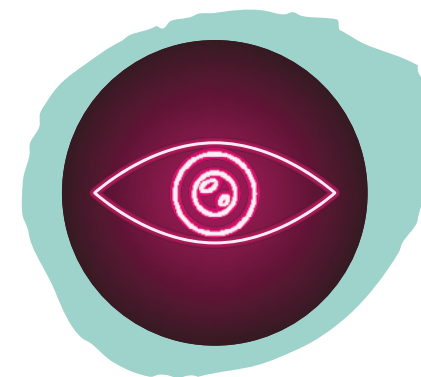
BILBELTET

La elevene finne avisartikler etter bilulykker på nettet. Hensikten er å finne ut om noen av dødsfallene/alvorlige personskader kunne vært unngått om alle i bilen brukte bilbelte. Videre kan de bruke SSBs sider til å finne ut hvor mange som faktisk bruker beltet når de kjører eller er passasjer i en bil. De kan deretter gjennomføre en spørreundersøkelse blant elever og lærere på skolen om bruk av belte. Dette skal presenteres i form av statistikk eller på andre måter de synes er hensiktsmessige.

REFLEKSKAMPANJE

La elevene lage en reflekskampanje for barnetrinnet på en skole i nærheten. I denne forbindelse kan de gjerne arrangere en reflekstelling før og etter kampanjen, og føre statistikker over disse. I etterkant skal de presentere funnene sine, og eventuelt kunne lage en plan for hvordan de kan øke refleksbruken blant barn og unge i området. De skal også sette seg inn i konsekvensene av å ikke bruke refleks, både sett med bilføreres øyne og fotgjengernes.

Alle disse tre oppleggene gir gode grunnlag for vurdering i Valgfaget trafikk. Både ved å observere eleven i praktisk arbeid, i samtale underveis og ved framføringer.

PRAKTISK VURDERING AV OPPGAVE 3

Eleven trenger gode arbeidsforhold og tilrettelagte muligheter for å vise sin kompetanse både underveis og til slutten av opplæringen. Kompetansemålene eleven skal vurderes ut fra i både Valgfaget trafikk og naturfag, er praktisk orientert og det er viktig at det legges opp slik at eleven får vist både sine praktiske og teoretiske ferdigheter.

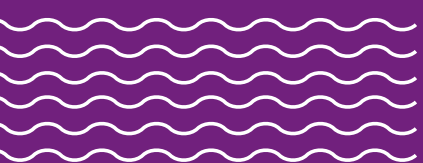
Her vises et eksempel på en vurderingsform der naturfag og trafikk vurderes samlet.

VURDERINGSSKJEMA TIL OPPGAVE 3

FAG	RELEVANS FOR TEMAET	KOMPETANSEMÅL	KJENNETEGN	HØY MÅLOPPNÅELSE
TRAFIKK	HOVEDOMRÅDETS INNHOLD	<ul style="list-style-type: none"> ▶ <i>Vurdere fart, krefter og risiko i forskjellige trafikksituasjoner og drøfte resultatene</i> ▶ <i>Vise hvordan trafikk-sikkerhetsutstyr kan redusere skader, og hvorfor det er viktig å bruke utstyret riktig</i> ▶ <i>Presentere eksempler på trafikk-sikkerhetstiltak som reduserer faren for ulykker ved trafikk i mørke og under forskjellige vær- og føreforhold</i> ▶ <i>Demonstrere at et kjøretøy er i forsvarlig og forskriftsmessig stand og utføre sikkerhetskontroll og vedlikehold</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Skal kunne gjøre forsøk som viser fart og krefter i praksis ▶ Kan beregne fart og krefter for løse gjenstander i bil ▶ Kunne analysere en case om ulykkesforløp med ungdommer ▶ Gjøre rede for mulige konsekvenser av en ulykke ▶ Kan vise eksempler på farlige trafikksituasjoner ▶ Kan diskutere resultater av forsøkene ▶ Kan forklare hvordan ulikt trafikk-sikkerhetsutstyr fungerer og hvordan bruken av det kan minske risiko ▶ Bli bevisst gjennom demonstrasjon ute på hvordan typiske ulykker som skjer i mørket kan unngås ▶ Kjenne til årsaker og tiltak ved redusert sikt i mørket og under vanskelige vær og føreforhold ▶ Kunne vise og forklare dekk, lys og bremses på et kjøretøy 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kan forklare og vise hva bevegelsesenergi er ▶ Kan gi begrunnelse på risikofaktorer i casen om ungdomsulykken ▶ Kunne gjøre rede for hva en ulykke betyr for de nærmeste, samfunnet og ideologi/livssyn ▶ Kan forklare forsøk som er gjort. I tillegg skal framlegget være slik at en utenforstående raskt settes inn i forsøket som er gjort ▶ Kjenner til typiske feil ved bruk av trafikk-sikkerhetsutstyr som sikkerhetsbelte, hodestøtte og sykkelhjelmer ▶ Drøfte hvordan vi som trafikanter kan opptre for å redusere risikoen ved ferdsel i mørket og under forskjellige vær- og føreforhold ▶ Kan forklare forskjellene på kjøretøyets forsvarlige og forskriftsmessige stand ▶ Kontrollere om et kjøretøy (bil/sykkel) er i orden eller ikke og si noe om årsaken til, eller konsekvensen av, en feil ▶ Kan forklare hva slags sikkerhetsutstyr det finnes på en moderne bil og forklare hvordan dette virker

FAG	RELEVANS FOR TEMAET	KOMPETANSEMÅL	KJENNETEGN	HØY MÅLOPPNÅELSE
NATUR- FAG	TESTE HYPOTESER OG PLANLEGGE OG GJENNOMFØRE UNDERSØKELSER	<ul style="list-style-type: none"> ▶ <i>Formulere testbare hypoteser, planlegge og gjennomføre undersøkelser av dem og diskutere observasjoner og resultater i en rapport</i> ▶ <i>Følge sikkerhetstiltak som er beskrevet i HMS-rutiner og risikovurderinger</i> ▶ <i>Gjøre greie for hvordan trafiksikkerhetsutstyr hindrer og minsker skader ved uhell og ulykker</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kan formulere og forklare hva en hypotese er ▶ Kan vise eksempler på hvordan man undersøker en hypotese ▶ Kan lage en rapport om resultatene ▶ Kjenner til sikkerhetstiltak ▶ Vet hva HMS og risikovurderinger er ▶ Kan vise hvordan sikkerhetsutstyr fungerer 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kan gjøre rede for hvordan man jobber med hypoteser fra planlegging til resultater ▶ Kan diskutere ulike sider ved resultatene og hvordan man setter opp dette i en rapport ▶ Kjenner til sikkerhetstiltak og hvilke HMS-rutiner som gjelder ▶ Kan forklare, gjennomføre og reflektere over risikovurderinger ▶ Kan gjøre rede for, forklare, og vise i praksis hvordan sikkerhetsutstyr fungerer

Oppgave 4: ETISKE DILEMMAER OG VALG

Trafikk og KRLE

Holdninger dannes tidlig, og grunnlaget for gode holdninger og vaner legges av de voksne. Barn imiterer og observerer de voksne. I dette arbeidet er barnehage og skole viktig som premissleverandør i tillegg til hjemmet.

Normer og verdier kan uttrykkes i holdninger. Når vi ønsker å påvirke holdninger i skolen, ønsker vi å påvirke med normer og verdier som kan regulere adferd. Holdningsarbeid er en lang prosess og er avhengig av blant annet oppvekst, kultur og miljø og sosial kontekst.

Vi utvikler holdninger hele livet og disse endres eller «justeres» ofte etter hvert som vi blir eldre. Siden holdninger er sterkt knyttet til kultur og sosial kontekst, kan det være inngripende og vanskelig å endre eller bryte med negative holdninger eller vaner. Hvis det for eksempel lenge har vært akseptert i en vennegjeng å kjøre etter å ha drukket alkohol, kan det være vanskelig å være den som plutselig mener at dette er uakseptabelt. Særlig gjelder dette om det er enkeltpersoner som ønsker å bryte med et negativt mønster.

I flere veiledningseksempler vises det til etisk analyse i forbindelse med trafikkopplæring. Dette er viktig fordi opplæring i trafikk i stor grad er holdningsskapende arbeid. Etisk analyse er derfor svært aktuelt i eksemplifiserte trafikksituasjoner, gjerne i konkrete situasjoner som krever etiske avveininger. Det er da vanlig å ta utgangspunkt i ulike etiske modeller:

- ▶ **Pliktetikk** – å vurdere en handling ut fra fastsatte normer og regler. Vurderingen baserer seg ikke på enkelthandlinger, men er prinsippfast. For å vurdere om en handling er god eller ikke tar man gjerne utgangspunkt i grunnleggeren bak pliktetikkteorien, Immanuel Kant. Han uttrykker at vi kan vurdere om våre handlinger er gode eller dårlige ut fra at «alle dine handlinger skal kunne gjøres til en allmenn lov».
- ▶ **Konsekvensetikk** – å vurdere en handling ut fra hva som er konsekvensene av handlingen. Dette kan innebære at det er riktig å lyve om det gir best konsekvenser.
- ▶ **Sinnelagsetikk** – å vurdere en handling ut fra hvilke motiv som ligger bak handlingen. Hvis hensikten bak er god, er handlingen god og omvendt. Den etiske vurderingen går ut på sinnelaget eller motivet bak handlingen.

Dette jobber elevene vanligvis med i KRLE-faget. Det er imidlertid like relevant å drive god opplæring i kompetansemål som omhandler etikk i Valgfaget trafikk. Hvilke etiske avveininger og refleksjoner gjør elevene i ulike risikosituasjoner eller valg i trafikken?

Oppgave #4 forts.:

ETISKE DILEMMAER OG VALG

«FESTEN» – HANDLINGER OG ANSVAR

På en fest finner Trine ut at Kristian har gått ut for å lete etter kompisen Tobias. Kristian har tatt Hannas moped. Trine spør Hanna om hun har lånt bort mopeden sin til Kristian. Hanna svarer: «Nei, er ikke han stupfull?».

I trafikken er vi ikke bare ansvarlige for oss selv, men også for hverandre. I ungdomstiden kan det være vanskelig å si fra til jevnaldrende og klassekamerater. Hvorfor er det så vanskelig å si fra når andre gjør noe galt? Og hvorfor er noe mer uakseptabelt enn noe annet?

- ▶ Hvorfor er det vanskelig å si fra til andre i trafikken?
- ▶ Når sa du fra sist? Hvordan gjorde du det?
- ▶ Hvordan reagerte de andre da du sa fra? Ville du gjort det igjen?
- ▶ Hva ville du si om du var i en bil som kjørte for fort? Hvorfor/hvorfor ikke?
- ▶ Hvordan kan du si til vennene dine, for eksempel hvis de gjør noe farlig i trafikken?
- ▶ Hva vil du si om du var i en bil og føreren var uoppmerksom? Hvordan?

4-HJØRNETRENING OM PERSONLIGHETSTYPE

Lag en 4-hjørnetrening der du setter elevene dine i et dilemma om fire ulike personlighetstyper som spennings søker, risikotaker, ansvarstaker og trygghetssøker. La dem velge mellom disse fire ulike personlighetene og hvem elevene selv føler at de hører til.

- 1 Spennings søker
- 2 Risikotaker
- 3 Ansvarstaker
- 4 Trygghetssøker

Oppgave a)

Plasser de fire personlighetstypene i hvert hjørne av rommet. Elevene må stå opp og gå til hjørnet der det er en personlighet som elevene mener passer deres personlighet.

Oppgave b)

Spør elevene hvorfor de har valgt som de har gjort. La elevene snakke sammen om valget, og i etterkant skrive og diskutere hva som kjenner tegner de ulike personlighetene.

Oppgaven skal bidra til at elevene bruker sine evner til å reflektere over ulike type personligheter de kan møte på i trafikken.

SPENNINGSSØKER
DELTAKEREN

«Ragge» rundt
Kjører ofte fort
Høy selvtilitt

ANSVARSTAKER
TEORETIKEREN

Tar hensyn
Usikre trafikanter
Innses risikoen ved
bilkjøring

RISIKOTAKER
TESTEREN

Bryter ofte reglene
Kjører ofte fort
Liten interesse for
teori

TRYGGHETSSØKER
IAKTTAKEREN

Gjør ofte små feil
Tilbakeholden
Forsiktig av natur

Oppgave 4 forts.:

ETISKE DILEMMAER OG VALG

VALG HAR KONSEKVENSER

Når vi er unge, står vi overfor mange store valg. Hvilken utdannelse skal vi velge? Hvor skal vi bo? Når er det på tide å stifte familie? Vi prøver å få med oss så mye som mulig – gjerne samtidig. Vi prøver å multitasker så mye vi kan.

Refleksjonsspørsmål

- ▶ Ole er uoppmerksom. Han ser på telefonen sin samtidig som han kjører bil. Han kjører på en moped, og sjåføren blir hardt skadet. Hvis Ole ikke hadde sett på telefonen sin, hadde han unngått å kjøre på mopeden?
- ▶ Kristian velger å kjøre moped selv om han har drukket. Hvis Kristian ikke hadde drukket, hadde han da kjørt mer forsiktig?
- ▶ Hanna lar mopeden sin stå ulåst, og Kristian tar den uten å spørre. Hvis Hanna hadde låst mopeden sin, ville Kristian latt være å kjøre av gårde i påvirket tilstand?

Små valg kan ha store konsekvenser!

Oppgave 5: LÆRINGSSTRATEGIER

KREATIVT TANKEKART

Hva: Kreativt tankekart er en måte å koble ulike ideer og tanker sammen på og fremstille disse visuelt med for eksempel symboler, bilder eller tegninger.

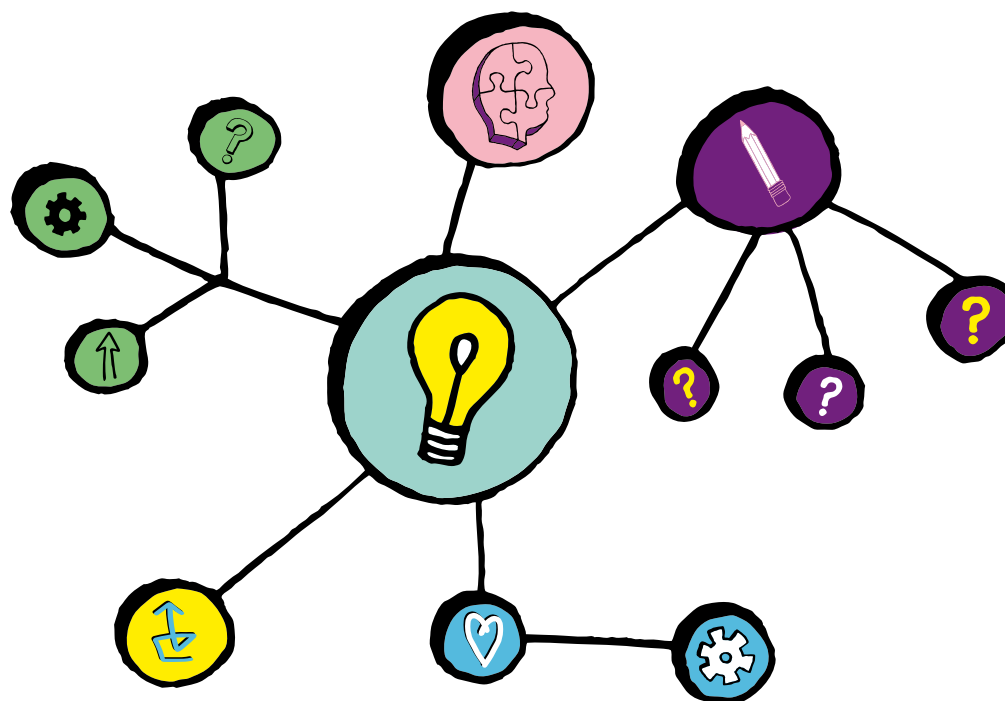
Hvorfor: En måte å stimulere elevene til å skape bedre oversikt, forståelse og sammenhenger for det de skal lære. Mange elever knytter ting bedre sammen ved å bruke bilder, symboler og modeller for å se og forstå ting i sammenheng.

Hvordan: Elevene setter temaet eller utgangspunktet for det de skal lære i midten av et ark, eller digitalt, for eksempel RISIKO. Koblinger gjøres ut fra dette. Under koblingene kan man igjen lage underkoblinger. Kartet er ofte både skriftlig og visuelt. Gjøres det kreative tankekartet digitalt, kan det også settes inn nettbaserte koblinger og eksempler.

God tid til utforming og fargelegging er en del av den kreative prosessen som også er en viktig del av læringen.

Eksempel på oppgave:

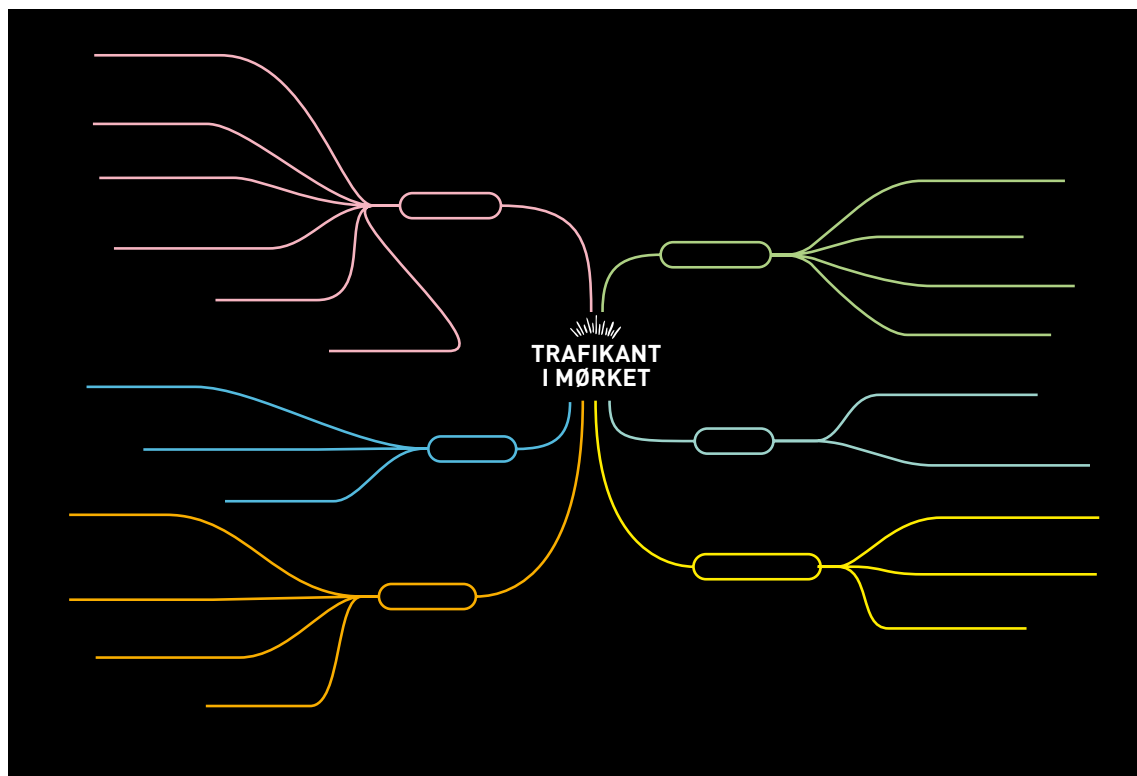
1. «Trafikken som system»: Elevene disponerer et A3-ark der de skriver «trafikken som system» i midten. De begynner med å tegne åtte «armer» ut fra sentrum av arket. De åtte undertemaene er trafikk, vikeplikt, trafikk-skilt, trafikkregler, kommunikasjon, myndighetspyramiden, samhandling og reaksjonstid. Oppgaven består i å finne mest mulig å skrive under hvert punkt og illustrere underveis. Hensikten er å komme på så mye som mulig innenfor de åtte undertemaene.

2. Fart, krefter og risiko er et annet emne/kapittel som egner seg godt til denne oppgaven.

Oppgave 5 forts.:

LÆRINGSSTRATEGIER

KONSEPTKART

Hva: Konseptkart er en metode elevene kan bruke til å få en oversikt over en hovedidé eller et konsept. Knyttet til dette konseptet eller denne ideen kan det være flere undergrupper av for eksempel viktige begreper eller nøkkelord. Det har likheter med kreativt tankekart, men er enklere og mer systematisk på oversikt over begrepsinnhold.

Hvorfor: Et konseptkart kan for eksempel brukes til at elevene kan gjøre rede for årsaker til ulykker ved ferdsel i mørket, og arbeide videre med enda et konseptkart som handler om sikkerhetstiltak som må til for å unngå fremtidige ulykker. Konseptkartet gir systematikk og oversikt over begrepsinnhold.

Hvordan: Konseptet eller ideen i midten av arket. Begreper og underbegreper går ut fra dette. Elevene kan arbeide med å ta utgangspunkt i temaet TRAFIKANT I MØRKET. Her har læreren mulighet for å tilrettelegge for læring, og et konseptkart kan brukes på forskjellige temaer. Av og til kreves det en ekstra innsats fra læreren når det gjelder å nå ut til alle elever, hvis intensjonen er å påvirke holdninger.

Eksempel på oppgave:

1. Skriv «Førstemann på skadestedet» i midten. Elevene skal foreslå elementer de bør kunne rundt dette emnet. Når strømmen av forslag avtar, kan læreren supplere med enkelte ord eller begreper. Eventuelt la elevene bruke bøker og internett til å finne mer påfyll.

Oppgave 5 forts.:**LÆRINGSSTRATEGIER****4 CORNER – HOLDNINGSØVELSE**

Hva: Ta utgangspunkt i én problemstilling. Den kan være aktuell eller fiktiv, men det bør være noe elevene kan kjenne seg igjen i. Ut fra problemstillingen former læreren fire mulige løsninger som hver har ulike fordeler og ulemper. Dette kan være etiske problemstillinger. En løsning tilhører ett hjørne av klasserommet.

Hvorfor: En verdivalgsøvelse som aktiverer elevene til å bli bevisste på hvilke holdninger de har til ulike problemstillinger og løsninger innen trafikk. Dette er en øvelse hvor elevene kan ha utbytte av å se hva klassekameratene velger, og emner som i stor grad har med holdninger til trafiksikkerhet å gjøre.

Hvordan: Elevene får lest opp løsningsforslagene og går til det hjørnet de mener passer best med hva de selv mener er det beste løsningsforslaget. Etter at elevene har valgt løsning, diskuterer man på hvert hjørne hvorfor man valgte akkurat den løsningen foran de andre alternativene.

Til slutt diskuterer elevene i hel klasse fordeler og ulemper ved de ulike løsningene.

Etter diskusjonen: Har noen elever endret mening?

Eksempel på oppgaver:**1 Transportmidler**

Hvilket transportmiddel bruker elevene mest til skolen? Kollektivt, føttene, sykkel eller bil.

Når alle har stilt seg i «sitt hjørne», skal gruppene diskutere hvilken trafikantergruppe som er de mest hensynsløse i trafikken. Har de opplevd farlige situasjoner? Etter et par minutter skal gruppene konfrontere en av de andre gruppene med utfordringer de mener den andre gruppa har. For eksempel kan fotgjengerne mene at syklistene tar lite hensyn. Syklistene skal da svare på disse påstandene. Alle gruppene får hver sin tur.

2 Fartsgrenser

Elevene skal gå til det hjørnet de mener passer best for dem: «Jeg synes fartsgrenser skal overholdes. Alltid!», «Jeg synes det er greit å kjøre litt for fort, i hvert fall på motorveien.» «Jeg synes det er greit å kjøre for fort dersom det er oversiktlige strekninger og lite folk.» eller «Fartsgrenser er bare tull. Jeg kjører som det passer meg.» Samme prinsipp som i oppgaven ovenfor. Gruppene diskuterer seg imellom og skal deretter utfordre en annen gruppe.

3 Førerkort

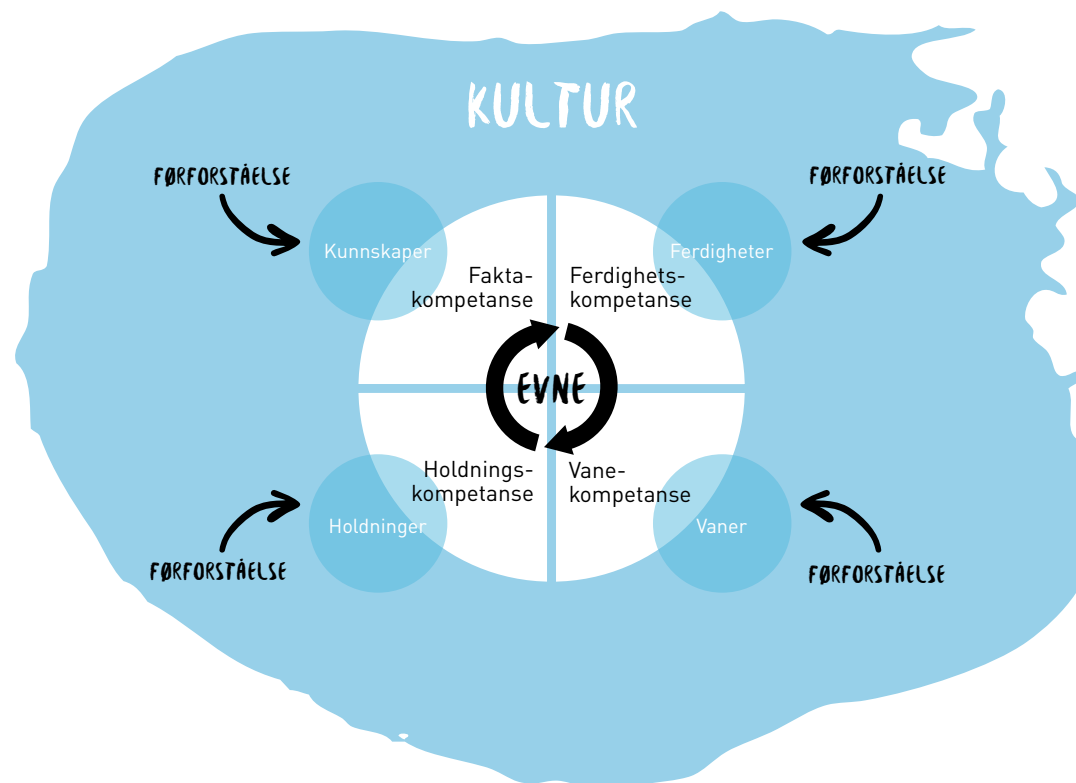
Hva påvirker oss til å gjøre valg, for eksempel når det gjelder førerkort? La hjørnene representere «Mamma og/eller pappa påvirker valget mitt mest.», «Vennene mine påvirker valget mitt mest», «Fritidsinteressene mine påvirker valget mitt mest», eller «Hensynet til det praktiske kommer til å avgjøre det».

Oppgave 5 forts.:

LÆRINGSSTRATEGIER

TANKEKART OM TRAFIKAL KOMPETANSE

For å tydeliggjøre sammenhengen mellom kompetansemålene i Valgfaget trafikk og elevens trafikale kompetanse kan elevene få i oppgave å lage et kreativt tankekart. Her er tanken å bruke elevens tidligere erfaringer og opplevelser fra trafikken. Elevene får i oppgave å lage et kreativt tankekart om ordet TRAFIKK for å knytte sammen alt de forbinder med dette ordet. Kreativt tankekart er en metode for å stimulere elevene til å skape bedre oversikt, forståelse og sammenhenger for det de skal lære.

VURDERINGSKRYSSET

Vurderingskrysset er et enkelt vurderingsverktøy som brukes individuelt, i grupper og i plenum.

TRYGG TRAFIKK

Veileder til **Valgfaget**
trafikk på ungdomstrinnet
2019